

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

0

Her starter og slutter turen. Vi mødes her igen, når turen er forbi.

defers.remote.giggle
55.456754, 12.183746

1

1. Sølvskat fra Karl Gustav-krigene

Da huset her på hjørnet af Torvet og Nørregade blev sat i stand i 1978, fandt man over 300 sølvmonter gemt i jorden. Den samlede vægt var på over 9 kg. Monterne stammer fra mellem 1548 og 1658. De fleste monter er fra Tyskland, Holland og Belgien. Skatten blev gemt i 1658-59, under Karl Gustav-krigene.

soda.output.engages
55.456646, 12.182650

Den rige købmand Pomeier ejede gården. Man har gættet på, at han gemte skatten. Men Pomeier døde først i 1683, altså længe efter krigen sluttede. Så hvis han var ejermænd, burde han selv have gravet skatten op.

I stedet regner man med, at skatten blev skjult af én, som var forhindret i at hente den igen. Det kunne være en svensk officer eller lejesoldat, som har samlet monterne under krige i Europa. Ejeren kunne være omkommet ved den mislykkede storm på København i 1659, hvor en tredjedel af de svenske soldater faldt.

Quiz:

På ejendommen Torvet 2/Nørregade sidder en mindeplade for:

1. 5. maj 1945
2. Træskoslaget
3. Køge Huskors

Ejendommen er i dag

1. Købmandsbutik
2. Tøjforretning
3. Isenkræmmer

I bygningen overfor på Nørregade 4 ligger Køge Museum i en gård fra

1. 1619
2. 1916
3. 1819

2

2. Adelige bryllupper på Rådhuset i Køge

I 1600-tallet blev der her på rådhuset holdt mange store adelsbryllupper. Og man forstod virkelig at feste. Ridefogeden fra Københavns slot måtte mange gange til Køge, for at kontrollere, at det ikke blev for fint og dyrt.

lasts.jigsaw.rejects
55.456563, 12.182747

Dengang kunne adelens fester vare op mod 8 dage. Danmarks rigeste godsejer, Eske Brock, holdt sit bryllup i Køge i 1589. Blandt gæsterne var Eske Brocks gode ven, Sivert Grubbe, ejeren af Hovdala Slot i Skåne.

Eske Brock kendes fra sine dagbøger, hvor han noterede stort og småt. Han satte et kors hver gang, han var på druk. Antallet af streger over korset viser, hvor hårdt det gik for sig. Værst gik det til på en rejse til Norge med Christian 4., hvor også Sivert Grubbe deltog. Her måtte han op på fire streger og tilføjede bagefter "Libera nos Domine": "Vorherre bevare os".

Bygningen på Torvet 1 har været Køges rådhus siden 1552. Det er Danmarks ældste, fungerende Rådhus. Det fik sit nuværende udseende ved en ombygning i 1803.

Quiz:

Hvad forestiller reliefferne på Rådhusets frontgavl mod Torvet?

1. Christian 4. og Kirsten Munk
2. Justitia og Minerva, gudinder for retfærdighed og klogskab
3. Odin og Freja, nordiske guder

På Rådhusets tag er der en:

1. Storkerede
2. Vejrhane
3. Flagstang

Til venstre for Rådhusporten finder man

1. Et vandtårn
2. En mølle
3. Byens gamle arrest

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

3

3. Jens Sørensen. Spion og søkortdirektør for Christian V

Christian V forærede i 1685 en gård på stedet her til Jens Sørensen som tak for nyttige tjenester. Jens Sørensen havde tegnet et fint søkort over skærgården ved Blekinges kyst. Kongen var interesseret i området ved den nye svenske krigshavn Karlskrona.

Jens Sørensen var født i Blekinge, som Danmark i 1658 måtte afstå til Sverige. Her var han købmand og skibsreder. Skånske krig 1675-79 betød, at han måtte opgive sin forretning og drage i sikkerhed i Danmark. Her kunne han tilbyde sig som spion for kongen på grund af sit kendskab til den tidligere danske kyst.

Kongen var begejstret for Jens Sørensens kort og udnævnte ham senere til søkortdirektør. Jens Sørensen opmålte farvandene omkring Danmark og tegnede mere end 100 kort.

fortunes.island.pound
55.456072, 12.182451

Quiz:

Hvornår er bygningen på Torvet 9 opført?:

1. 1665
2. 1865
3. 1901

Over indgangen til nabohuset Køge Apotek (Brogade 1) fra 1665 ses:

1. Svaner
2. Løver
3. Bjørne

Murstenene på Torvet 9 er:

1. Røde
2. Gule
3. Brune

4

4. Kongelige rejsende i Køge

Køge har i kraft af sin placering tæt ved hovedstaden haft mange kongelige besøg gennem årene. Der var i 1600-tallet en hel dagsrejse mellem Køge og København. Derfor havde kongen brug for et sted at overnatte, når han rejste gennem Køge.

Christian 4. boede hos de velhavende borgere i byen. Mens Henrich Fresches var tolder i Køge (1601-17), benyttede kongefamilien og fyrstelige personer hans gård i Brogade 5-7 både til ophold og logi. Christian 4. var meget tilfreds med stedet, hvilket fremgår af toldregnskaberne 1605.

Køge har i kraft af sin placering tæt ved hovedstaden haft mange kongelige besøg gennem årene. Der var i 1600-tallet en hel dagsrejse mellem Køge og København. Derfor havde kongen brug for et sted at overnatte, når han rejste gennem Køge.

Christian 4. boede hos de velhavende borgere i byen. Mens Henrich Fresches var tolder i Køge (1601-17), benyttede kongefamilien og fyrstelige personer hans gård i Brogade 5-7 både til ophold og logi. Christian 4. var meget tilfreds med stedet, hvilket fremgår af toldregnskaberne 1605.

closets.calms.jacuzzi
55.455512, 12.182608

Quiz:

Brogade 5-7 hedder også

1. Kong Hans Gård
2. Hugo Rasmussens
3. Oluf I. Jensens Gård

Gården er malet med...

1. Gul
2. Rød
3. Hvid

I gården bag Brogade 5-7 ses flere

- a. Svømmebassiner
- b. Lysthuse
- c. Pakhuse

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

5

5. Svend Poulsen. Gøngenhøvdingen

Da Sjælland var besat og København var belejret under Anden Karl-Gustav Krig, udsendte kongen Svend Poulsen med det formål at organisere en modstandsbevægelse.

replace.frog.image
55.456561, 12.181608

Svend Poulsen drog ud og spionerede mod de svenske soldater og skaffede oplysninger. Herefter slog Svend Poulsen og hans mænd til mod besættelsestropperne, når de mindst ventede det.

Det skete overalt i området mellem Køge og Præstø. Fra sommeren 1658 til vinteren 1659 kæmpede Svend Poulsen med gønger og partisaner. Fra skjulesteder i skovene angreb de fjenden for at "...gøre caput så mange, vi kunde overkomme". Sådan fortæller Svend Poulsen det i en indberetning til den danske konge.

Quiz:

Hvem forestiller statuen midt på Køge Torv?

1. Gøngenhøvdingen Svend Poulsen
2. Christian 4.
3. Frederik 7.

Hvornår er statuen rejst?

1. 1864
2. 1869
3. 1848

Hvad sidder der på Frederik 7. hjelm?

1. Elefant
2. Isbjørn
3. Løve

6

6. Corfitz Ulfeldt. En landsforræder i Køge i 1658

Corfitz Ulfeldt ægtede Christian 4.s datter, Leonora Christina, og blev den mest indflydelsesrige embedsmand i Danmark. Efter Christian 4.s død i 1648, mistede Ulfeldt dog indflydelse og flygtede til Sverige 1652. Her hjalp han Sverige i krigen mod Danmark. I februar 1658 tog adelsmanden Ove Juel ud af København for at forhandle med svenskekongen Karl X. Gustav. Da han nåede Køge, satte vagterne en pistol for hans bryst, men førte ham så til den svenske konge. Her mødte han Corfitz Ulfeldt.

typist.tonsils.canine
55.456888, 12.181555

Mens han ventede på at få foretræde for kongen, trådte Ove Juel ind til Corfitz Ulfeldt. Juel bad ham om at vise, at han stadig havde "ærligt dansk blod om hjertet til sin egen og rette konges tjeneste". Der er ingen tvivl om, at det har været et anspændt møde mellem de to tidligere venner.

Quiz:

Hvilken stilart er bygningen på Torvet 14 opført i?

1. Modernisme
2. Funkis
3. Historicisme

I bygningen ligger i dag:

1. Bank
2. Biblioteket
3. Boghandler

Hvornår er bygningen opført (Se huset i Kirkestræde).

1. 1713
2. 1813
3. 1913

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

7

7. På tværs af Øresund

Før Skåne, Halland og Blekinge blev adskilt fra resten af Danmark ved fredsslutningerne i 1658 og 1660, var det ikke ualmindeligt, at borgerne flyttede på tværs af Øresund. Et eksempel på det finder vi her i Kirkestræde, hvor Oluf Sandersson boede.

Han blev født i Malmø og flyttede siden til Køge. Kirkestræde 3 var en del af den store gård, der lå på hjørnet af Torvet og Kirkestræde. I 1633 ejede rådmand Oluf Sandersson gården. Han opførte det lille smukke bindingsværkshus i 1638, som en indkørsel til gården. Over porten er lagt en overligger, der har følgende indskrift: "Oluf Sanderson anno 1638 Margareta Jørgens daater".

Portoverliggerne findes på mange andre huse i Køge. Som oftest er de udsmykket med et navnetræk, årstal, bomærke eller lignende, som kunne fortælle om ejeren.

pleasing.crops.firmly
55.457043, 12.181414

Quiz:

Hvor mange "Køgeknægte" er der over porten?

1. 3
2. 5
3. 7

Hvor mange tagvinduer er der i huset?

1. 1
2. 2
3. 3

Husets vægge er opført i:

1. Bindingsværk
2. Kampesten
3. Marmor

8

8. Køge satte sejl på Kongens flåde

Når man nævner Køge og den danske flåde, tænker de fleste på slagene i Køge Bugt i 1677 og 1710. Men Køge er også tæt forbundet med den danske flåde på en anden måde. Køge har nemlig forsynet den danske flåde med sejldug til sejl.

I 1687 købte Johannes Bache den store renæssancegård her på Torvet 21, for at fremstille sejldug. Han havde fået kontrakt med flåden, og fik monopol på levering af sejl.

Sejldugsmanufakturiet beskæftigede i 1697 over 200 mennesker. De 180 var hovedsageligt fattige kvinder, som sad hjemme og spandt tråd. På selve fabrikken sad der en række vævere og fremstillede sejlene, hvor der kunne være op mod 25 vævere ansat.

Manufakturgården i Køge har højst sandsynligt forsynet de skibe, som de danske søhelte Ivar Huitfeldt og Peder Tordenskjold sejlede med under Store Nordiske Krig.

lightly.rollers.pool
55.456483, 12.180663

Quiz:

Huset på Torvet 21 stammer fra

1. 1634
2. 1787
3. 1848

Hvad kaldes huset på Torvet 21?

1. Erik Menveds Hvile
2. Kong Hans Gård
3. Gorm den Gamles gård

På murværket i gården står initialer på de ejere, som genopførte huset efter branden i 1633:

1. KIOGE
2. MMKJD
3. DKSJ

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

9

9. Købmandsdatteren og den svenske officer

Gården her hedder "Richters Gård". Den er opkaldt efter Cort Richter, som frem til 1633 ejede tre små huse her. Husene gik til i den store brand, som hærgede Køge i 1633.

Richter solgte derfor i 1640 grunden til handelsmanden Svend Poulsen (Ikke at forveksle med Gøngehøvdingen Svend Poulsen). Svend Poulsen opførte det smukke hus, som ses i dag. Portoverliggeren har følgende indskrift:

"Herren bevare din indgang og udgang fra nu og til evig tid, amen, 1644." Under den svenske besættelse i 1658-1660 måtte ejeren Svend Poulsen indkvartere svenske soldater i huset, blandt anden en svensk løjtnant. Soldaten faldt for Svend PoulSENS datter Dorte og de blev senere gift.

"Herren bevare din indgang og udgang fra nu og til evig tid, amen, 1644." Under den svenske besættelse i 1658-1660 måtte ejeren Svend Poulsen indkvartere svenske soldater i huset, blandt anden en svensk løjtnant. Soldaten faldt for Svend PoulSENS datter Dorte og de blev senere gift.

Quiz:

Hvor mange udvendige lamper ses på bygningen Vestergade 16?

1. 2
2. 4
3. 6

I dørene sidder der to runde

1. Kroneglas
2. Spejlglas
3. Termoruder

Hvor mange Køgeknægte er der mellem stue- og første sal?

1. 35
2. 25
3. 15

monk.class.together
55.457187, 12.178942

10

10. Køge som fæstningsby under Karl Gustav-krigene

Efter den mislykkede storm på København i 1659, gav den svenske konge Karl X. Gustav ordre om, at Køge skulle befæstes. Erik Dahlberg, en svensk militærmand og arkitekt, skulle stå for fæstningsanlægget. Fra Dahlbergs hånd er der bevaret et meget smukt kort over Køge og en plan for fæstningen.

Den praktiske udførelse af fæstningen overlod Dahlberg til oberst Stahl. Han udkommanderede arbejdskraft fra de tilstødende landsbyer. Man regner med, at op mod 500 mand var beskæftiget med de omfattende arbejder. Der blev gået hårdhændet til værks for at bygge fæstningsvolde omkring Køge. Klosterkirken i Vestergade blev revet ned og kirkegården gravet op. Senere fandt man omkring 900 skeletter fra den ryddede kirkegård i en stor fællesgrav. Dele af de fattiges hus, Steens Boder, blev også revet ned.

Quiz:

Resterne af bastionen finder man i en af Køges

1. Busholdepladser
2. Parkeringspladser
3. Parker

Spm2: Hvornår fik Køge sine købstadsprivilegier (Se skiltet).

1. 1200-tallet
2. År 965
3. 1633

Spørgsmål3: Lovparken har fået sit navn efter (Se skiltet).

1. Et vandhul
2. Frederik 7.
3. Grundloven

headlight.concrete.manages
55.459182, 12.180385

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

11

11. Ny tilværelse i Køge

Ser man i kilderne fra 1600-årene, se man en betydelig mobilitet i befolkningen.

Det var ikke kun adelen, som havde forbindelser på tværs af Øresund. Også almindelige mennesker fra Skåne, Halland og Blekinge er flyttet til Køge og har skabt sig en tilværelse her. Vi kender navne og fødested på de mennesker, der opnåede borgerskab i Køge. Blandt erhvervene finder vi i 1600-tallet bager Oluf Gundersen.

Her er muremester Peder Andersen fra Risseberg, møller Oluf Nielsen og pottemager Laurs Hendrichsen fra Ystad. Skomagere er der også mange af, bl.a. Hendrick Andersen. Tobaksspinder Svend Jørgensen fra Tocherup, tømmermænd, bådsmand, skræddere, sælgekoner og mange andre finder vi også. Laugshusgade har fået sit navn efter skomagernes laugshus, som har ligger i nr. 4 fra middelalderen til 1810.

bloat.surveyors.exhausting
55.458779, 12.182003

Quiz:

På hjørnet af Kirkestræde og Laugshusgade finder man

1. Køge Korn
2. Køge Vandværk
3. Køge Kirkekontor

Hvilken farve har dette hus?

1. Gult
2. blå
3. Grønt

Sydsiden af Laugshusgade er præget af en stor

1. Højhus
2. Parkeringsplads
3. Sø

12

12. Kirken var stald for svenske heste

Under store dele af Karl Gustav-Krigene (1658-1660) var Køge besat af svenske tropper. Soldaterne var indkvarteret i landsbyerne rundt om Køge og hos borgerne i Køge by. Netop i disse år var vintrene bidende kolde.

Det ved vi blandt andet fordi, den svenske hær gik over isen både ved Lillebælt og Storebælt. Da hæren lå i vinterkvarter i Køge i 1659, blev Kirken brugt til stald for hestene. Det gik hårdt ud over kirken. Da svenskerne igen forlod Køge, måtte tårnet renses for affald og hestemøg blev kørt bort fra kirkegården på byens regning.

Det var også ved denne lejlighed, at nogle svenske dragoner - efter sigende - red op og ned ad midtergangen og huggede næser af de udskårne figurer på stolestaderne med deres sabler.

improvise.evaporates.withdrawing
55.458377, 12.182428

Quiz:

Hvor mange hvide kalkstensbånd har kirketårnet?

1. 3
2. 6
3. 9

Hvad farve har urskiven på kirketårnet?

1. Blå
2. Rød
3. Sort

På Kirkens nordside nærmest tårnet står en mindesten for:

1. Jesper Brochmand
2. Rasmus Rask
3. Ole Worm

Køge i 1600-tallet - Køge Arkiverne

13

13. Handel i Køge Havn

"International" er et ord, som ofte anvendes, når vi taler om økonomi og handel i dag. Men Køge Havn har altid haft en livlig trafik. Det kan man se i havnens regnskaber, hvor der dels skulle betales havneafgifter, dels told på varer.

I 1619 kom der 61 skibe til Havnen i Køge. 1638 var antallet øget til 159. I 1641 var det steget til 184 skibe. Man kan let forestille sig, at der har været meget stor travlhed i havnen, særligt efter høsten hvor kornet blev solgt videre. De udenlandske skibe kom først og fremmest fra Holland, Norge, Sverige samt byerne Rostock og Lübeck. Fra Sverige er der særligt kommet træ og tømmer. Det kom dog særligt fra de danske områder Skåne, Blekinge, Gotland og især Halland. I 1646-47 kom der desuden skibe med tusindvis af enebærstager. De blev brugt til at bygge hegn med.

Quiz:

Hvad er der huset på Havnen 25?

1. Kro
2. Gasværk
3. Fiskeforretning

Broen over inderhavnen er en...

1. Højbro
2. Hængebro
3. Klapbro

Havnen 27, er der opsat en stormflodssøjle til minde om stormfloden i 1872. Hvor højt stod vandet over daglig vande?

1. 3,6 meter
2. 2,6 meter
3. 1,6 meter

hurry.fled.bangle
55.454761, 12.186879

14

14. Slaget i Køge Bugt 1677 midt under Skånske Krig

I 1677 mødtes den svenske og danske flåde ud for Køge Bugt mellem Falsterbo og Stevns. Kampen drejede sig om overherredømmet i Østersøen. Admiral Niels Juel vandt kampen mod en talrigt stærkere svensk flåde. Samtidig vandt han sig et ry som Europas største admiral. Man anslår at omkring 3000 svenske søfolk mistede livet, blev sårede eller taget til fange. På den danske side døde 100 og 275 blev sårede. Selv om kampen ikke direkte berørte Køge by, har slaget fået navnet Slaget i Køge Bugt. Efter slaget måtte Køge tage imod en strøm af sårede søfolk og fanger, og levere forsyninger til den danske flåde.

Obelisk for slagene i Køge Bugt 1677 og 1710 blev rejst efter 1902 i anledning af 225 året for 1677. Den er udført af den lokale billedhugger Jørgen Larsen (1851-1910) og er udført af granit.

Quiz:

Obelisk er forsynet med

1. Snabelsko
2. Skibssnabler
3. Elefantsnabler

Hvornår er mindesmærket rejst?

1. 1806
2. 1906
3. 2006

Hvem forestiller portrætterne?

1. Niels Juel og Iver Huitfeldt
2. Ole Rømer og Jens Sørensen
3. Struense og Caroline Mathilde

helpers.above.neater
55.455187, 12.186921

15

15. Gammelkjøgegaard – mellem dansk og svensk

Godset Gammelkjøgegaard havde i 1600-tallet mange forbindelser til Sverige.

Her finder vi et godt eksempel på, hvordan familier kom i klemme i krigen mellem Danmark og Sverige. Øresund skilte ikke landene ad, men bandt dem tværtimod

sammen. Adelslæggerne ejede gårde og jorder på begge sider af sundet. Familier giftede sig på tværs.

Man handlede på tværs af sundet.

Men krigene kom på tværs af alle disse bånd, som bandt landsdelene sammen. Storgodsejeren Christen Skeel fra Gammelkjøge (1603-1659) var én af Danmarks største jordbesiddere og ejede land over hele Østdanmark. Skeel stod i 1658 i spidsen for den danske delegation, der måtte forhandle sig frem til en aftale med den svenske konge ved Roskildefreden.

tycoon.electrodes.propel
55.459528, 12.165887

Quiz:

Hvilken farve har hovedbygningen på Gammelkjøgegaard?

1. Hvid
2. Gul
3. Rød

Hvor mange skorstene er der på den høje hovedbygning, uden sidefløje:

1. 1
2. 2
3. 3

Alle øvrige bygninger omkring Gammelkjøgegaard er:

1. Gule
 2. Røde
 3. Blå
-